

Rapport

efter kvalitetsgranskning av studie- och yrkes-
vägledning i grundskolan vid Herrestorpskolan i
Vellinge kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Herrestorpskolan

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av studie- och yrkesvägledning i grundskolan under hösten 2012 och våren 2013. Syftet med granskningen är att undersöka om eleverna på de granskade skolorna får den studie- och yrkesvägledning som de har rätt till enligt skollag och läroplan och att verksamheten är av god kvalitet enligt på förhand definierade kriterier. Granskningen Herrestorpskolan i Vellinge kommun ingår i denna kvalitetsgranskning.

Herrestorpskolan besöktes den 12 och 13 februari 2013. Ansvariga inspektörer är Hans Enckell och Linda Svensson. I denna rapport redovisar Skolinspektionen sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av studie- och yrkesvägledningen i grundskolan genomförs i totalt 26 kommunala och 8 fristående slumpvis utvalda skolor. I Vellinge kommun granskas även Sandeplanskolan, Skanörs skola och den fristående Ängdalaskolan. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger den övergripande rapporten en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra granskade skolor. Det enskilda beslutet placeras därmed i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Herrestorpskolan

På Herrestorpskolan i Vellinge kommun finns cirka 250 elever i årskurserna 1 – 9 i grundskolan. Verksamheten omfattar även förskola, förskoleklass och skolbarnsomsorg. Skolan ligger i Vellinge tätort.

I Herrestorpskolan finns en studie- och yrkesvägledare. Hon har genomgått högskolans studie- och yrkesvägledarutbildning och är anställd centralt i Vellinge kommun vid en enhet under kommunens utbildningsavdelning (se vidare beskrivning under avsnitt 3). Studie- och yrkesvägledarens tjänst delas mellan två grundskolor och gymnasieskolan. En dag i veckan (20 procent av en heltidstjänst) är hon på Herrestorpskolan. Hon har genomgått högskolans studie- och yrkesvägledarutbildning.

Eleverna har tillgång till ett omfattande utbud av gymnasieskolor och utbildningar i regionen. Eleverna söker vanligen till Sundsgymnasiet som är kommunens egen gymnasieskola eller till gymnasieskolor i Malmö eller Trelleborg. Samtliga nationella program finns inom regionen.

Resultat

1. Eleverna får kontinuerlig vägledning av sådan kvalitet att de kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.

1.1 Eleverna har tillgång till en kontinuerlig vägledning och en vägledning inför val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.

Här undersöks om eleverna har tillgång till studie- och yrkesvägledare eller annan personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning tillgodoses. Vidare granskas om studie- och yrkesvägledningen ges kontinuerligt i utbildningen. Slutligen undersöks om vägledning och information inför gymnasievalet organiseras på ett sätt som ger eleverna underlag och förutsättningar att kunna göra väl underbyggda val av gymnasieutbildning.¹

¹ 2 kap. 29 § skollagen Lgr 11 avsnitt 2.6

Studie- och yrkesvägledaren vid Herrestorpskolan är anställd centralt i kommunen och ingår i ett team med 5 andra studie- och yrkesvägledare varav en också är enhetschef. Hon arbetar utifrån en arbetsplan som är gemensam för kommunen och där anges vilka informations- och vägledningsinsatser som eleverna i kommunen ska garanteras under sin grundskoletid. Av intervjuer med studie- och yrkesvägledare, lärare, rektor och ansvariga tjänstemän framgår att arbetsplanen ännu inte är implementerad fullt ut och en del insatser har vid Skolinspektionens besök ännu inte genomförts.

Studie- och yrkesvägledaren arbetar nästan uteslutande med elever i årskurs 8 – 9. Enligt skolans arbetsplan för studie- och yrkesorientering ska studie- och yrkesvägledaren i samarbete med språklärare även informera elever i årskurs 5 och deras föräldrar om språkvalet och dess konsekvenser för senare studieval. Hon har ännu inte haft en sådan information men uppger att det kommer att ske under läsåret.

Enligt studie- och yrkesvägledaren erbjuds eleverna också individuella vägledningssamtal. Samtalen är inte obligatoriska och eleverna kontakter studie- och yrkesvägledaren vid behov. Det finns inte heller en arbetsordning som inkluderar studie- och yrkesvägledaren i arbetet med elever som riskerar att inte nå målen och därmed sakna behörighet till gymnasieskolan. Skolinspektionen ser att det finns en risk att elever som är i behov av samtal inte själva uppmärksammar detta och därmed går miste om viktig vägledning. I intervjuerna med eleverna uppger också några elever att de inte haft något individuellt vägledningssamtal.

Studie- och yrkesvägledaren framhåller i intervjun vikten av att vara opartisk i informations- och vägledningsarbetet. Arbetet har fokus på att hjälpa eleverna att strukturera upp vad de ska tänka på inför valet av gymnasieprogram och skola genom att ge en allsidig och objektiv information och vägledning.

Skolinspektionen har inför besöket på skolan låtit samtliga elever i årskurs 9 under hösten 2012 svara på en enkät om gymnasievalet och skolans insatser i samband med detta. Av enkätsvaren framgår att de flesta av eleverna vet vilket gymnasieprogram och vilken skola de tänker välja redan under höstterminen/i november månad då enkäten genomförs. I enkäterna framhåller eleverna besök på gymnasieskola som viktigaste informationskälla för valet av gymnasieskola. Vid intervjuer med elever i årskurs 9 beskriver de att de känner till vem som är skolans studie- och yrkesvägledare och vilken uppgift hon har på skolan.

Samtliga intervjuade, såväl elever som personal, är positiva till den så kallade praon som genomförs i årskurs 9. Skolans syfte med praon är att ge en bild av arbetslivet och att vara en förberedelse för gymnasievalet.

Studie- och yrkesvägledarens insatser har som tidigare nämnts hittills främst varit inriktade på gymnasievalet och utgörs främst av informationsinsatser och, till viss del, vägledningsinsatser för eleverna i slutet av årskurs 8 och i årskurs 9. I årskurs 8 får eleverna översiktlig information om gymnasieskolan. Bland annat visas Skolverkets film om gymnasieskolan. I årskurs 9 under september och oktober månad får eleverna klassvis mer fördjupad information om valet till gymnasieskolan och de olika programmen. Vid detta informationstillfälle finns även inslag av information om olika utgångspunkter för att göra ett eget studie- och yrkesval utifrån självkännedom och kunskap om olika studie- och yrkesmöjligheter. Även föräldrar till elever i årskurs 8 och 9 bjuds in till skolan för information om gymnasieskolan. Eleverna får skriftlig information i form av en gymnasiekatalog som samlar information om gymnasieutbildningarna i Skåne och västra Blekinge samt information om webbplatser där de kan hitta mer information om gymnasieutbildningar. För eleverna finns möjlighet att på fritiden gå på en gymnasiemässa i Malmö där Malmös gymnasieskolor finns representerade och på *öppet hus* som arrangeras på och av gymnasieskolor i Skåne och västra Blekinge. Eleverna kan också kontakta en gymnasieskola och få möjlighet att *skugga en elev*, vilket innebär att eleven under en dag följer en gymnasieelev vid ett program och en skola som eleven är intresserad av att veta mer om.

Utöver dessa informationsinsatser vid skolan genomförs varje år i slutet av november tillsammans med arbetsförmedlingen en särskild arbetsmarknadsdag för samtliga kommunens årskurs 9-elever. Syftet är att vidga elevernas perspektiv och få dem se nya möjligheter i yrkes- och arbetslivet men också att öka elevernas självkännedom som en del i att göra ett välgrundat val till gymnasiet.

Samtliga elever besöker också under skoltid den kommunala gymnasieskolan i Vellinge. Denna gymnasieskola har högskoleförberedande program, men inga yrkesförberedande program. Studie- och yrkesvägledaren beskriver att besöket vid den kommunala gymnasieskolan i första hand är tänkt att ge generell information om gymnasieskolan i allmänhet. Enligt studie- och yrkesvägledaren tar hon och hennes kollegor avstånd från att "*marknadsföra*" den kommunala gymnasieskolan och håller sig opartisk i sin information till eleverna.

I intervjuer med lärarna framkommer att kontakterna med studie- och yrkesvägledaren är begränsade främst beroende på att hon är på skolan bara en dag i veckan. Studie- och yrkesvägledaren uppger att hon idag inte har något samarbete med lärarna och "*har ingen koll alls på vad lärarna gör*", men skulle vilja utveckla kontakter bland annat genom att medverka i utbildningssinslag som anknyter till utbildning och arbetsliv. De lärare som Skolinspektionen intervjuar känner inte till de mål för studie- och yrkesvägledningen som finns i

kommunen eller de rekommendationer som finns i Skolverkets *Allmänna råd och kommentarer om studie- och yrkesorientering*.

Vägledningen på skolan är fokuserad på gymnasievalet och koncentreras, med undantag för informationstillfällen i årskurs 6, 7 och 8, till årskurs 9. Skolinspektionen ser dock tillfällen, som till exempel inför språkvalet i årskurs 6, där studie- och yrkesvägledarens kompetens skulle kunna användas för att säkerställa elevernas behov av vägledning. I skolans plan finns dessutom redan angivet att studie- och yrkesvägledaren i samarbete med språklärare, ska ansvara för information i årskurs 5 till elever och föräldrar om språkvalet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna har tillgång till studie- och yrkesvägledare och att de får information och vägledning inför gymnasievalet. Eleverna får saklig och grundlig information om gymnasiet. Däremot visar granskningen att skolan inte har ett arbetssätt kring studie- och yrkesvägledning som säkerställer att varje enskild elev får det stöd och vägledning denne behöver, då vägledningssamtalen är frivilliga. Det finns en risk att elever som är i behov av samtal inte själva uppmärksammar detta och därmed går miste om viktig vägledning. Studie- och yrkesvägledning ges inte heller kontinuerligt i utbildningen.

1.2 Skolan bidrar till att vidga elevernas perspektiv vad gäller utbildningar, branscher och yrken.

*Här undersöks om studie och yrkesvägledningen utgår från, och anpassas efter varje elevs behov så att eleverna får det stöd de behöver för att kunna fatta individuella och välgrundade val till gymnasieskolan. Vidare granskas om skolan medvetet arbetar för att eleverna ska utveckla förmågor som behövs för att kunna göra väl underbyggda studie- och yrkesval, kritiskt granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden. En övergripande frågeställning är om skolan bidrar till att vidga elevernas perspektiv vad gäller utbildningar, branscher och yrken. I detta ingår även att eleverna får inblick i närsamhället och dess arbetsliv och kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. Slutligen granskas skolans arbete med att motverka att elevernas studie- och yrkesval begränsas av kön, social och kulturell bakgrund eller av eventuella funktionsnedsättningar.*²

² 10 kap. 2 § skollagen Lgr 11 avsnitt 2.6

Herrestorpsskolans arbetsplan för studie- och yrkesvägledning ger enligt Skolinspektionens bedömning goda förutsättningar att vidga elevernas perspektiv vad gäller utbildningar, branscher och yrken. Mål och insatser finns nedbrutna till arbetsplaner med exempel på innehåll och aktiviteter för varje årskurs. I årskurserna 1-3 är de övergripande målen; *Tydligt genusperspektiv, social eller kulturell bakgrund samt lära känna närsamhället och det lokala näringslivet*. För årskurserna 4-6 kompletteras dessa mål med; *Utveckla entreprenöriella egenskaper*. För årskurserna 7-9 är målen; *få fördjupad kunskap om sig själv, få lära sig väga för- och nackdelar i en valsituation och se konsekvenser av olika beslut, Få kunskaper och erfarenheter som motivation inför vidare studie- och yrkesval, utveckla entreprenöriella egenskaper, få en breddad och fördjupad kunskap om utbildning, arbete och yrke, få en inblick i olika arbetsmiljöer och i olika yrkesområden, få delta i en arbetsgemenskap tillsammans med vuxna samt att få kännedom om de krav som ställs på en arbetstare/arbetsgivare*. I arbetsplanen anges vilka insatser som studie- och yrkesvägledaren ansvarar för och som därmed garanteras eleverna. Vid intervjuerna med lärare, studie- och yrkesvägledare och rektor framkommer dock en tydlig bild av att det återstår arbete med att implementera arbetsplanen på skolan. Även vid intervju med ansvariga tjänstemän i Vellinge kommun framgår att det skiljer sig åt mellan skolorna i kommunen hur långt de har kommit i implementeringen av arbetsplanen. För Herrestorpsskolans del bedömer Skolinspektionen att samverkan kring studie- och yrkesvägledningen bör utvecklas när det gäller att koppla ihop studie- och yrkesvägledande insatser med undervisningen (se även avsnitt 2).

Som tidigare beskrivits finns det elever som inte efterfrågar eller inte blir kallade till enskilda vägledningssamtal, vilket enligt Skolinspektionen kan innebära att det är svårt att säkert veta att eleverna får den vägledning de behöver.

Nationell statistik för läsåret 2011-2012 visar på stora skillnader i pojkars och flickors meritvärde i årskurs 9. Medan genomsnittliga meritvärdet är 207,6 för flickor (223,8 i riket) är motsvarande värde för pojkar 189,3 (199,4 i riket). I intervjuer med elever, lärare och rektor framkommer att skolan inte följer sin strategi för att motverka att elevernas studie- och yrkesval begränsas av faktorer som kön, social- eller kulturell bakgrund. Ett av syftena enligt arbetsplanen är just att skolan ska ha ett tydligt genusperspektiv. I jämförelse med förhållandet i övriga skolor i kommunen och riket når Herrestorpsskolans flickor ett något lägre resultat. Däremot är pojkarnas resultat under rikets och betydligt lägre i jämförelse med kommunens genomsnittliga resultat. Det finns därför skäl för skolan att analysera den stora skillnaden mellan flickors och pojkars

resultat. I sammanhanget vill Skolinspektionen också peka på den låga målluppfyllelsen när det gäller andel elever som nått målen i alla ämnen. År 2012 var det 78 procent av flickorna och 71 procent av pojkarna som nådde målen i alla ämnen. Det är cirka 10 procentenheter lägre än genomsnittet i Vellinge kommun och en försämring med cirka 20 procentenheter i jämförelse med skolans eget resultat år 2011.

På inspektörernas fråga om hur eleverna ser på sin skola svarar eleverna att det är en bra skola men att lärarna sätter *"låga men rättvisa betyg"* och att lärarna förmedlar en bild av att de Herrstorpskolans elever *"ändå klarar sig bra"* på gymnasieskolan. En elev uttrycker samtidigt att *"det kanske betyder att vi inte kommer in på våra gymnasieutbildningar"*. Vid lärarintervjun ställs frågan hur de utmanar eleverna att utveckla sina förmågor (studiesituation kopplat till val av gymnasieutbildning) är svaret att *"vi ger dem väldigt goda kunskaper, vilket vi får reda på när de kommer tillbaka till skolan och av lärare i gymnasieskolan i t.ex. matematiken"*.

Det finns ett uttalat krav i de nationella styrdokumenterna på en anpassning av undervisningen i förhållande till elevernas behov, erfarenheter och intressen och på det stöd och de utmaningar eleverna behöver för att utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar. I intervjuer med rektor, studie- och yrkesvägledare, lärare och elever framkommer att studie- och yrkesvägledning inte är en integrerad del av skolans undervisning. Undervisningens anknytning till omvärlden i olika ämnen, elevens egen framtid eller att undervisningen är ett redskap för kommande yrkesval synliggörs inte på ett sådant sätt att kopplingen kan uppfattas av eleverna. Eleverna beskriver i intervjuer att det hör till undantagen att lärarna visar intresse och vill prata om elevernas framtida studie- och yrkesval. De fåtal lärare som enligt eleverna visar detta intresse är mycket uppskattade. Enligt Skolinspektionens bedömning skulle ett engagemang hos samtliga lärare för att utveckla undervisningen om arbetsliv och framtid, kunna bidra till en ökad motivation bland eleverna inför själva skolarbetet och kanske vidga elevernas perspektiv i samband med framtida val av gymnasieutbildning. Även vägledningsrollen skulle kunna ingå med återkommande koppling till studier och arbetsliv i naturliga undervisningssituationer. Skolan har inte heller följt upp och utvärderat verksamhetens resultat i relation till nationella mål och riktlinjer för studie- och yrkesvägledningen, vilket är en förutsättning för att systematiskt kunna utveckla verksamheten.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Herrestorpskolan arbetsplan för studie- och yrkesvägledning ger förutsättningar att vidga elevernas perspektiv vad gäller utbildningar, branscher och yrken. Skolans plan för studie- och yrkesvägledning innehåller en tydlig beskrivning av tema, syfte/mål, ansvarsfördelning och genomförande fördelat på samtliga årskurser. Samtidigt bör skolan säkerställa att man implementerar och följer planen. Av granskningen framgår också att skolan ännu inte har följt upp och utvärderat verksamhetens resultat i relation till sin egen arbetsplan eller nationella mål och riktlinjer, vilket är en förutsättning för att systematiskt kunna utveckla verksamheten.

Studie- och yrkesvägledningen vid Herrestorpskolan anpassas så att eleverna får information inför gymnasievalet. Med skolans upplägg att vägledningssamtalen är frivilliga finns dock en risk att elevernas möjlighet att diskutera framtida utbildnings- och yrkesfrågor begränsas.

Verksamheten behöver vidare utvecklas så att den tydligare bidrar till att vidga elevernas perspektiv vad gäller utbildningar, branscher och yrken och att detta genomsyrar undervisningen vid skolan. Lärarna behöver i detta sammanhang utveckla undervisningen så att den i högre grad anpassas till elevernas behov, erfarenheter och intressen samt ge stöd och utmaningar så att eleverna utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar. Ytterst handlar det för lärarna om att följa läroplanens och kursplanernas bestämmelser, mål och syften. Bland annat innebär det att utbildningen ska utformas så att den motverkar traditionella könsmonster och bidrar till elevernas personliga utveckling. Skolinspektionens bedömning är att det idag inte förekommer någon analys från skolans sida, som uppmärksammar frågor som handlar om eventuella begränsningar, som t.ex. varför det är så stora skillnader mellan flickors och pojkars resultat eller varför en så stor andel av skolans elever inte når målen i alla ämnen.

2. Rektorn ger riktlinjer och förutsättningar för vägledningen så att den blir hela skolans ansvar.

Här undersöks att rektorn ser till att det finns riktlinjer för hur studie- och yrkesorienteringen ska organiseras. Att det finns system och rutiner för planering, uppföljning och utvärdering av målen för studie- och yrkesvägledningen, att det systematiska kvalitetsarbetet avseende studie- och yrkesvägledningen finns dokumenterat och att resultaten från uppföljningar och utvärderingar används till att förbättra kvaliteten på studie- och yrkesvägledningen. Vidare granskas att rektorn ger riktlinjer och förutsättningar för att studie- och yrkesvägledningen blir ett uppdrag för hela skolan och att rektorn ser till att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter inom studie- och yrkesvägledningen.³

Rektorn för Herrestorpskolan började sin anställning i augusti 2012. Hon är chef för 70 anställda.

I rektors uppdrag ingår att ge riktlinjer och förutsättningar för att studie och yrkesvägledningen blir ett uppdrag för hela skolan. Skolinspektionen bedömer att Herrestorpskolan inte lever upp till detta. Vid intervjuerna beskriver eleverna en skolsituation där "lärarna inte har tid", lärarna säger "om ni inte kan detta blir det tufft och jobbigt på gymnasiet, de tar inte upp det, vi pratar aldrig om gymnasievalet". Med få undantag bland lärarna uppfattar eleverna inte att de får någon positiv bild av kommande gymnasieval och studier.

Skolinspektionen ser betydelsen av att utveckla undervisningen om arbetsliv och framtid vilket skulle kunna bidra till en ökad motivation bland eleverna och därmed positivt påverka hela deras studiesituation.

I rektors ansvar ingår att systematiskt och kontinuerligt planera och följa upp och utveckla utbildningen samt att se till att detta arbete är dokumenterat. I Herrestorpskolan finns en plan för studie- och yrkesvägledningen som till stora delar är gemensam för samtliga skolor i Vellinge. Rektor har dock inte sett till att planen följs, att de mål som finns i planen utvärderas och följs upp eller att planen för studie- och yrkesvägledning ingår i skolans systematiska kvalitetsarbete. Samma förhållande gäller för övriga insatser inom området på skolan.

I skolans (och kommunens) arbetsplan anges att övergripande insatser ska vara att studie- och yrkesvägledaren ska delta aktivt i verksamhetens planering så att informations- och vägledningsinsatser kopplas samman med undervisningen. Studie- och

³ 2 kap. 9-10 §§ skollagen Lgr 11 avsnitt 2.8 4 kap. 4-6 §§ skollagen

yrkesvägledaren ansvarar för att sprida kunskap, initiera verksamhet och vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser. skapa kännedom om vägledningsarbetet hos lärare och övrig personal samt etablera former för samarbete och viss samplanering med skolans personal. Av intervjuer med lärare, studie- och yrkesvägledare och rektor framgår dock att det inte finns någon sådan samverkan mellan studie- och yrkesvägledningen. Skolinspektionen bedömer därför att rektor bör arbeta för att förtydliga det gemensamma ansvar som alla som arbetar inom skolan har för studie- och yrkesvägledningen enligt läroplanen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att området behöver utvecklas så att skolans rektor tar ansvar för att studie- och yrkesvägledningen genomförs integrerat i utbildningen och ingår i skolans systematiska kvalitetsarbete. Rektor behöver ge riktlinjer och förutsättningar för att studie- och yrkesvägledningen ska bli ett uppdrag för hela skolan så att frågor om studier och arbetsliv är integrerade i skolans ämnen.

3. Huvudmannen tar ansvar för att skolornas studie- och yrkesvägledning fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Här undersöks att huvudmannen ger skolorna förutsättningar att ge eleverna den studie- och yrkesvägledning som de har rätt till. Vidare granskas att huvudmannen tar ansvar för att skolorna har tillgång till personal med sådan kompetens som krävs för att få arbeta med studie- och yrkesvägledning och att rektorer, lärare och studie- och yrkesvägledare får kompetensutveckling för att kunna utföra sina uppdrag. Här undersöks också att huvudmannen har system och rutiner för planering, uppföljning och utvärdering av verksamheten, att kvalitetsarbetet dokumenteras och att resultaten används för att förbättra kvaliteten på studie- och yrkesvägledningen.⁴

En ny organisation av studie- och yrkesvägledningen i Vellinge kommun trädde i kraft i januari 2012. Studie- och yrkesvägledarna, som tidigare under drygt tio år tillhört kommunens gymnasieskola, är sedan omorganisationen istället anställda centralt i kommunen vid en enhet under kommunens utbildningsavdelning. Av dokument från kommunen framgår att organisationsförändringen, tillsammans med tydligare övergripande kommunala mål för verksamheten, ses som viktiga åtgärder för att utveckla studie- och yrkesvägledningen i kommunen.

⁴ 2 kap. 8, 29-30 §§ skollagen 4 kap. 3-6 §§ skollagen 10 kap. 2 § skollagen Lgr 11 avsnitt 2.6

Enligt studie- och yrkesvägledaren har omorganisationen lett till ett tydligare fokus på studie- och yrkesvägledningsfrågor, i synnerhet i grundskolan. I intervju med rektor och lärare vid Herrestorpskolan framgår att de inte är lika medvetna om förändringen och dess eventuella effekter.

Av granskningen framgår inga exempel på uppföljningar och utvärderingar av studie- och yrkesvägledningsverksamheten. I samband med omorganisationen har studie- och yrkesvägledningssenheten har arbetat fram en *"Arbetsplan för Studie- och yrkesorientering i Vellinge kommun"* som gäller från och med januari 2012. Arbetsplanen anger, för studie- och yrkesvägledning i alla skolformer, kommunövergripande mål och insatser som utgår från nationella mål, riktlinjer och allmänna råd. Dessa insatser finns sedan nedbrutna till arbetsplaner för respektive skolform och årskurs. I arbetsplanen anges vilka insatser som studie- och yrkesvägledaren ansvarar för och som garanteras eleverna. Vidare anges insatser som arbetslag och lärare ska ansvarar för. Enligt arbetsplanen ska dessa mål och insatser ytterligare konkretiseras lokalt på respektive skola. På Herrestorpskolan anges syfte och mål, men detta har inte följts upp eller utvärderats. Huvudmannen har som tidigare nämnts inte heller följt upp och utvärderat studie- och yrkesvägledningsverksamhetens resultat i relation nationella mål och riktlinjer. Ansvariga tjänstemän uppger i intervju att en första uppföljning och utvärdering av arbetsplanen kommer att genomföras i augusti 2013 och därefter ske årligen. Statistik över omval i gymnasieskolan nämns vid intervjun som en del som kan ingå i uppföljning och utvärdering av studie- och yrkesvägledningen. Vidare framkommer av intervjun att det finns rutiner och riktlinjer för det systematiska kvalitetsarbetet på såväl huvudmannanivå som skolnivå.

I samband med starten av den nya organisationen ökades antalet studie- och yrkesvägledartjänster med en tjänst. I kommunen finns vid tillfället för granskningen sex studie- och yrkesvägledare varav en är chef för enheten. Fyra studie- och yrkesvägledare är knutna till samtliga kommunala och fristående grundskolor i kommunen, med undantag för en fristående skola i kommunen med årskurserna 1-4. Studie- och yrkesvägledarna ansvarar för och finns på plats på mellan två och fyra grundskolor var. Två av dessa har även ansvar för ett antal program vid kommunens gymnasieskola. Utöver tiden på skolorna har studie- och yrkesvägledarna också tid för gemensamma enhetsmöten varje vecka. Av intervju med ansvariga tjänstemän framgår att fördelningen av studie- och yrkesvägledaresurs på de olika skolorna i huvudsak baseras på skolans elevantal från och med årskurs 6.

Av intervju med ansvariga tjänstemän vid kommunen har implementeringen av arbetsplanen kommit olika långt på olika skolor i kommunen. Enhetschefen uppger vidare att studie- och yrkesvägledarna ännu inte har hunnit träffa alla

skolors arbetslag, vilket varit planerat. Av intervjuer med rektor, studie- och yrkesvägledare och ansvariga tjänstemän framgår att det kan vara otydligt vilket ansvar rektor har för styrning och ledning för exempelvis den samverkan som enligt såväl nationella som kommunala mål ska ske mellan studie- och yrkesvägledaren och övrig personal. Av intervjun med ansvariga tjänstemän ska frågan om rektors respektive huvudmannens ansvar för de verksamheter där vissa specialistfunktioner organiseras centralt, som studie- och yrkesvägledningen och elevhälsa, diskuteras och utvärderas tillsammans med rektorerna.

Huvudmannen har i samband med omorganisationen och inför innevarande läsår beslutat att återigen införa prao i grundskolorna i kommunen i syfte att stärka arbetet med anknytning mellan skola-arbetsliv. Tidigare fanns ett beslut i Vellinge kommun om att skolorna inte skulle ha prao.

Samtliga studie- och yrkesvägledare i kommunen är utbildade studie- och yrkesvägledare. Enligt studie- och yrkesvägledaren vid Herrestorpskolan och ansvariga tjänstemän erbjuds studie- och yrkesvägledarna i kommunen kontinuerligt olika kompetensutvecklingsinsatser. När det gäller kompetensutveckling inom studie- och yrkesvägledning för rektorer och lärare beskrivs i kommunens arbetsplan att studie- och yrkesvägledaren ansvarar för att *"sprida kunskap, initiera verksamhet och vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser"*. Av granskningen framgår att huvudmannen har en plan för att lärare i grundskolan får översiktlig information om gymnasiet. Även att lärare uppmanas vara med vid de aktiviteter som studie- och yrkesvägledaren genomför i klasserna kan enligt huvudmannen betraktas som en form av kompetensutveckling på området för lärare. Några andra konkreta kompetensutvecklingsinsatser gällande studie- och yrkesvägledning för rektorer och övrig personal på skolorna framgår inte av granskningen. Inte heller finns någon kartläggning av vilka kompetensutvecklingsbehov avseende studie- och yrkesvägledning som finns bland rektorer och övrig personal.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att huvudmannen ger skolorna förutsättningar att ge eleverna den studie- och yrkesvägledning som de har rätt till. Huvudmannen ser till att skolorna har tillgång till utbildad studie- och yrkesvägledare och att denne kontinuerligt får den kompetensutveckling som behövs. Den arbetsplan för studie- och yrkesorienteringen som huvudmannen har utarbetat ger enligt Skolinspektionen goda förutsättningar för att styra och leda verksamheten mot nationellt uppställda mål och riktlinjer. Arbetsplanen kan även bidra till en ökad likvärdighet mellan skolorna när det gäller informations- och vägledningsinsatser. Av granskningen framgår dock att verksamheten ännu inte har omfattats av ett systematiskt kvalitetsarbete, då resultaten av studie- och yrkesvägledningen inte har följts upp och utvärderats

i relation till nationella mål och riktlinjer. Skolinspektionen bedömer att huvudmannen behöver se till att detta sker på såväl skolnivå som huvudmannanivå. Skolinspektionen ser i detta sammanhang att huvudmannen genom sin arbetsplan har lagt en grund till att studie- och yrkesvägledningen systematiskt kan följas upp och utvecklas.

I arbetet med att utveckla studie- och yrkesvägledningen behöver ansvarsfördelningen mellan huvudmannen och rektor i vissa fall tydliggöras och/eller följas upp. Exempel på sådana ansvarsfrågor som kan behöva tydliggöras är rektorernas styrning och ledning av samverkan mellan studie- och yrkesvägledare och övrig personal då studie- och yrkesvägledaren inte har rektorn som chef samt att lärare på skolorna får den kompetensutveckling inom studie- och yrkesvägledning som krävs för att de ska kunna utföra sina uppgifter.

Syfte och frågeställningar

Syftet med granskningen är att bedöma om den granskade huvudmannen och skolan ger eleverna tillgång till den studie- och yrkesvägledning som de har rätt till enligt skollag och läroplan. Skolinspektionen bedömer kvaliteten på studie- och yrkesvägledningen och uppskattar verksamhetens ändamålsenlighet att förbereda eleverna för aktiva livsval.

Utvärderingar och forskning inom området visar att studie- och yrkesvägledningen ofta är lågt prioriterad i skolan och att det generellt finns brister i planering, uppföljning och utvärdering av vägledningen hos både skolor och huvudmän. Med utgångspunkt i detta granskar Skolinspektionen kvaliteten på studie- och yrkesvägledningen i relation till det ansvar som rektor och huvudman har för att studie- och yrkesvägledningen utformas så att den når de nationella målen.

Följande tre frågeställningar ligger till grund för att kunna svara på den övergripande frågeställningen *om eleverna på skolan får den studie- och yrkesvägledning som de har rätt till enligt skollag och läroplan:*

- *Ges alla elever tillgång till kontinuerlig vägledning av sådan kvalitet att eleverna kan göra medvetna och väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning?*
- *Ger rektorn riktlinjer och förutsättningar för vägledningen så att den blir hela skolans ansvar?*
- *Tar huvudmannen ansvar för att skolornas studie- och yrkesvägledning fungerar på ett tillfredsställande sätt?*

Metod och material

Inför granskningen på skolan har inspektörerna tagit del av dokument med relevans för skolans studie- och yrkesvägledning och även genomfört en enkätundersökning med elever i två årskurser.

Vid skolbesöket har inspektörerna genomfört intervjuer med rektor, studie- och yrkesvägledare lärare och elever. I granskningen ingår även en intervju med en representant för huvudmannen..

Besöket har avslutats med en återkoppling till rektor där inspektörerna redogör för Skolinspektionens preliminära bedömningar.

Dokumentstudier, enkäter och intervjuer utgör tillsammans det underlag utifrån vilket Skolinspektionen bedömer studie- och yrkesvägledningen på skolan.

Dokumentstudier

Dokumentstudierna ger en inblick i skolans organisation och arbete med studie- och yrkesvägledning och förbereder inspektörerna för skolbesöket genom att ge underlag för att ställa frågor.

Intervjuer

Vid skolbesöken genomförs intervjuer i grupp och enskilt. Intervju med **rektor** och representant för **huvudmannen** sker separat och utgör ett viktigt underlag för att förstå de strukturer och förutsättningar som finns för verksamheten. Intervju med **studie- och yrkesvägledare** ger en ökad förståelse för den vägledning som ges på skolan och vilka förutsättningar vägledaren har att följa bestämmelser i skollag och läroplan. **Lärare** i flera ämnen och från flera årskurser på skolan intervjuas i grupp. Dessa intervjuer ger underlag för att ta reda på om studie- och yrkesvägledningen är ett ansvar som delas av alla på skolan. **Elever** i årskurs 9 intervjuas i grupp. I intervjuerna med eleverna kommer in-

spektörerna åt mer kvalitativa aspekter av de frågor som granskningen ska besvara.

Elevenkäter

Elevenkäterna utgör ett komplement för att få svar på de centrala frågeställningarna och ett jämförelsematerial till det underlag som samlas in vid intervjuerna på skolan.